

zbornika. V vseh treh so objavljeni referati z geografskih simpozijev, ki jih je organiziralo Geografsko društvo SR Makedonije. V prvem zvezku so objavljeni referati znanstvenega srečanja ob petindvajseti obletnici Geografskega društva SR Makedonije. V drugi številki so zbrani referati na temo turizma in zaščite življenjskega okolja. V zadnjem zvezku so objavljeni prispevki s simpozija o prirodnih in sociogeografskih problemih planinskih območij.

UČITELJSKI TOVARŠ (ŠT. 24, LETO 1872) Milan Orožen Adamič

1. GODIŠEN ZBORNIK,
2. geografija,
3. Prirodno - matematički fakultet na Univerzitetot "Kiril i Metodij", Institut za geografija, 91010 Skopje, p.p. 162,
4. 1948,
5. enkrat letno.

Geografsko periodično publikacijo Godišen zbornik izdaja Geografski institut PMF Univerze Kiril i Metodij v Skopju. Svoje začetke ima v reviji Godišen zbornik Filozofske fakultete v Skopju že leta 1948. Od leta 1969 izhaja kot publikacija Geografskega instituta v Skopju.

Godišen zbornik je letnik, objavlja geografske prispevke v makedonskem jeziku, cirilici, s povzetki v enem od svetovnih jezikov in UDK vrstilci. Tekst je dopolnjen s tabelami, grafikoni in črno-belimi fotografijami.

Avtorji v razpravah obravnavajo različne geografske elemente, vezane na Makedonijo. Razprave so rezultat dolgoletnih proučevanj in tematike usmerjenosti posameznih geografov. V zadnjem devetindvajsetem zvezku so med drugimi naslednji prispevki: strukturne spremembe v SR Makedoniji 1961-1981, determinante razvoja naselij v Skopski kotlini, značilnosti počitniških bivališč po občinah SR Makedonije.

1. POSEBNO IZDANIE,
2. -,
3. Prirodno - matematički fakultet na Univerzitetot "Kiril i Metodij", Institut za geografija, 91010 Skopje, p.p. 162,
4. -,
5. občasno.

Posebno publikacijo z naslovom Posebno izdanje izdaja Geografski institut PMF v Skopju. Publikacija izhaja občasno, v njej so objavljene geografske monografije geografov iz Geografskega instituta. V knjižnici Oddelka za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani imamo podatke le o tretjem zvezku periodične publikacije Posebno izdanje. V njej je objavljena geografska študija M. Panova o socialni geografiji in prostorskem planiranju v SR Makedoniji. Ta študija je bila objavljena že leta 1976.

Učiteljski tovarš (List za šolo in dom. List 24, tečaj XII, str. 378, Ljubljana 15. decembra 1872) je izhajal dvakrat mesečno. Urednik je bil Andrej Praprotnik, ki je bil ravnatelj v mestni "četvertorazredni" ljudski šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani in ud cesarsko kraljevega deželnega šolskega svetovalstva za Kranjsko. Odlomek priča, da so učitelji v štirirazredni osnovni šoli pred 119 leti razmišljali o metodah poučevanja, kartografiji, poznavanju domačega kraja in še marsičem. Zapis potrjuje, da ima poučevanje zemljepisa med Slovenci kar častitljive temelje in tradicijo.

"NEMI ZEMLJEVIDI (Z ZBORA LJUTOMERSKIH UČITELJEV 30.12.1871.)

Važnost zemljepisnih znanosti se je že po večem povsod spoznala. Zavoljo tega se je zemljepisni nauk vdomačil tudi v naj nižih, t. j. v ljudskih ali narodnih šolah. Nihče naj bi ne bil, da ne bi vsaj sploh nekoliko vedel o zemlji, na kateri živi človeški rod, ali saj o ozi svoji domovini, za katero bi se moral že iz domoljubja zanimati. Kdor hoče kak namen gotovše doseči, rabiti mora za to prava sredstva. Kdor si hoče zemljepisa do dobrega naučiti, in to v kratkem času, z malim trudom, posluševati se mu je tudi naj primernejših pomočkov. Zemljepis je šteje se med rečne nauke, pri katerih se z najboljšim vspehom podučuje na kazavni način, s pomočjo slik, z e m l j e v i d o v, ki nam na papirji v majhni meri predstavljajo ali celo zemljo, ali dele sveta, posamene države in dežele, ali gore in hribe, ali morje, reke in potoka, ali mesta, terge in vasi itd. Zemljevide, pri katerih so vse našteje reči opisane, t. j. zaznamovane z imeni, imenujemo n a v a d n e (normalne) ali g o v o r e č e zemljevide. Nasproti pa pravimo zemljevidom brez imen, da so n e m i (mutasti) zemljevidi. O koristi in rabi teh hočemo nekoliko spregovoriti. Nemi zemljevidi imajo namen, da se učenec več in boljše nauči zemljepisa, da je pri učenju delavnejši, pazljivši, sploh da svoje duševne zmožnosti bolj budi, da mu je učenje to prijetnejše in kratkočasnejše. Tudi za učitelje imajo nemi zemljevidi prednost, da se učitelj lahko popolnoma prepriča o vednosti učencev.

Pri popisanih navadnih zemljevidih ni toliko težavnosti razlagati to ali uno deželo, to ali uno gorovje ali porečje; kajti vse to je zaznamovano z imeni manj ali več. Na nemih zemljevidih pa ni niti ene besede; učenec mora vse to sam uganiti, in prav uganiti. Kako je pa to mogoče?

Kako se torej rabijo nemi zemljevidi?

Naj prvo treba je opomniti, da pri rabi teh zemljevidov treba je imeti tudi navadne (govoreče) zemljevide. Brez poslednjih je dobri namen nemih zemljevidov skoraj nemogoč in le po malem dosegljiv. Razločujejo se kakor navadni tudi nemi zemljevidi v stenske, za rabo v šolah in v ročne neme zemljevide za domače učenje. Za naj boljši vseh je treba obojih. Učitelj najprvo razlaga popisani stenski zemljevid; to ponavlja kateri boljših učencev; potem se opiše na isti način ravno tisti pa nemi zemljevid. Učenci z učiteljevo pomočjo to ponavljajo. Doma pa vzemo v roko svoje ročne zemljevide, govoreče in neme, katere poslednje si z ozirom na prve popolnoma prisvojiti morejo tako, da v prihodnji učni uri morejo biti v stani imenovati vse tiste gore, reke, mesta, ki so na zemljevidu zaznamovane, in katere so jim bile v učenje naložene. Jako mikavno je, ako se v ročne zemljevide brez pomoči navadnih zemljevidov, tudi zapisujejo imena dežel, mest i. t. d. To je zelo primerna šolska naloga, iz katere se učitelj o pridnosti svojih učencev zlasti takrat more prepričati, kedar mu časa primanjkuje za ustmeno izpraševanje. To je tudi nekakav navod k risanju zemljevidov, katero naj bi se v višjih razredih ljudske šole začenjalo, ako bi se s tem ne potrosilo mnogo časa.

Kje pa se dobe nemi zemljevidi?

Pri Ignacu Fuchs-u na Dunaji (Kärntnerstrasse št. 63); pri tem trgovcu se dobe nemi in navadni zemljevidi v velikosti navadnih ročnih zemljevidov po 1 kr. Zvezek (atlas) s 30 mnogoverstnimi bodi si z nemimi ali govorečimi zemljevidi, velja 30 kr. Risani so s svitlovišnjevo barvo. Cenejših in zraven praktičnejših zemljevidov še nisem videl.

Zavoljo tega jih priporočam učiteljem in učencem ljudskih in srednjih šol, da se koristno učno sredstvo razširi in z njim pospešuje učenje jako potrebne zemljepisne znanosti.

L."

Prispevek je podpisan samo z L., vendar je videti, da je bila to okrajšava za Janeza Lapajneto, ki je bil v tem času nadučitelj v Ljutomeru (Učiteljski tovarš. List za solo in dom. List 1, tečaj XII, str. 19-20, Ljubljana 1. januarja 1872).

In kako je danes z nemimi zemljevidi? So didaktično neprimerni? Je to zastarela metoda? Osebo mislim, da ne. Nemih zemljevidov pa že dolgo ni na tržišču. Za konec dodajamo še kratek zapis iz istega časopisa, ki govori o zemljepisu.

"IZ ZEMLJEPIJA

Kako naredimo zemljevid? Ako prebivališče znamo po štirih straneh sveta zaznamovati, si to tudi lahko narisamo. Na tablo ali na papir si naj pred zaznamovamo štiri strani sveta. Na zgornjo stran postavimo sever, na spodnjo jug, na desno vzhod in na levo zahod. Potem si mislimo, da smo kakor tica v višavi nad kakim krajem. Tu vidimo reke in ceste enake ozkemu pasu; narisano tudi gore, ki so na štirih straneh sveta. Zraven povdarjamo tudi daljavo, za katero si postavimo zmanjšano mero. Na zadnje zaznamovamo tudi kraje, ki so na štirih straneh našega prebivališča, ter jih vredimo tudi po daljavi. Tako naredimo mali z e m l j e v i d domačega kraja.

Zemljevid kaže manjše ali večje dele zemlje in sicer v manjši ali večji meri in ima navadno tudi mero zaznamovano. Na vsakem zemljevidu je na desni strani vzhod, na levi zahod, zgoraj sever, spodaj pa jug."

ALBIN STRITAR: KRAJINA, KRAJINSKI SISTEMI; RABA IN VARSTVO TAL V SLOVENIJI

Ana Vovk

Knjigo je izdala Partizanska knjiga v Ljubljani. Pokojni Albin Stritar, dipl. ing. agronomije, je bil vodja pedološke službe na Kmetijskem inštitutu Slovenije, kasneje pa redni profesor predmeta pedologija, raba in varstvo tal na Biotehnični fakulteti v Ljubljani. Bil je aktiven znanstvenik in raziskovalec na področju urejanja in izrabe ruralnega prostora in določanja posameznih tipov prsti.

Najnovejše Stritarjevo delo je izšlo leta 1990 pod naslovom Krajina, krajinski sistemi; Raba in varstvo tal v Sloveniji. Obsega 161 strani tekstovnega dela z literaturo in objavljeno bibliografijo. Seznam literature prinaša znana imena domačih in tujih strokovnjakov in njihovih del s področja pedologije. Koristna je navedba bibliografije, ki pregledno predstavlja knjige, članke v časopisih, poljudnoznanstvene sestavke, referate v kongresnih publikacijah, znanstvene in strokovne sestavke, projekte, raziskave, elaborate in ekspertize v rokopisih.

Knjiga je vsebinsko razdeljena na dva dela. Prvi, manj obsežni del z naslovom Krajina, krajinski sistemi, obravnava pojem "krajina" in shematično predstavlja krajinske sisteme in fizične parametre okolja, ki ustvarjajo krajinske sisteme. Drugi, obsežnejši del knjige ima naslov Raba in varstvo tal v Sloveniji. Podana je prostorska klasifikacija pedoskvene v Sloveniji, pedocološke značilnosti in izkoriščanje posameznih pedoskvenec. Celovitost